

Magyarország Szabadkai Főkonzulátusa

Magyar Nemzeti Tanács

Magyar Tudományosság Vajdaságban

Kincskeresés Vajdaságban

Korhecz Papp Zsuzsanna műhelyében

2013. szeptember 22.

Bevezető

„Kultúrában születni nemcsak annyit jelent, hogy élvezni a kiváltságokat, amiket az ősök alkotása teremtett, hanem annyit is, hogy előkészíteni az utódok kultúráját.”¹

Mi is a restaurálás? Ennek pontos meghatározása bonyolult feladat, de ha egy mondatban szeretnénk megfogalmazni, akkor azt mondhatjuk célja a kulturális örökségek megőrzése és azok átörökítése.² Nem szándéka újat alkotni, hanem az eredeti reprodukálására törekszik.

Kik a restaurátorok, akikről a múzeumok tárgyait, templomok oltárképeit, a műemlékeket megcsodálva mindig megfeledkezünk? Ismerjük a művek alkotóit, de azokról, akiknek köszönhetően az évszázadok során megőrződött egy-egy műalkotás, nagyon keveset tudunk. Pedig az ő munkájuk nélkül a múlt tárgyai, mesterművei elvesznének az idő múlásával. „Az egykori használati tárgyak, ékszerek, cserépedények, harci eszközök csupán egy halom törmelék lenne számunkra. A restaurátori folyamat szövi ezeket a kincseket valódi történetté. (...) Ha nem lennének restaurátorok, nem ismerhetnénk meg a művészeti korok jellegzetességeit, mert egyszerűen eltűnnének, vagy megrongálódhatnak a hozzá nem értő kéz által.”³ A restaurátorok munkájának köszönhetően válhatnak közkinccsé múltunk emlékei, nekik köszönhetően ismerhetjük meg múltunkat, eleink életvitelét, hétköznapjait, tárgyi világát, művészetét – nemzeti kulturális örökségünket.

„Lakókörnyezetük természeti és kulturális értékeinek megőrzése iránti, s az ahhoz szükséges feltételek biztosítására vonatkozó igény az anyanyelvük hivatalos használatával azonos jelentőségű. (...) Az épített és tárgyi örökség emlékeit nem pusztán anyagi mivoltukban kell megőrizni, hanem együtt azzal a tudással, tálentummal, amely létrehozta azokat, s az adott helyhez kötődő emberek, események emlékezetével. – olvashatjuk Sebestyén Józsefnek, a *Közös tér – Közös örökség* című kiállítás tervező-

¹ Hamvas Béla: *A világválság* (Krisis és katarzis c. fejezet) (1936) Neumann Kht., Budapest, 2003

² <http://www.restauratorkamara.hu/bemutakozas.php>

³ <http://www.balaca.hu/tartalom/restaurálás-műtárgyvédelem>

szerkesztőjének a kiállítás katalógusába írott Bevezetőjében⁴, s ehhez hozzáfűzhetjük *Dávid Lászlónak*, a segesvári református gyülekezet néhai tudós lelkészének gondolatát: „A műemlékek további sorsa legalább annyira fontos, mint keletkezésük körülményeinek tisztázása.”

Korhecz Papp Zsuzsanna restaurátori munkássága

Dávid László gondolata is rávilágít annak a művelődéstörténeti misszióinak fontosságára, melyet nálunk, Vajdaságban Korhecz Papp Zsuzsanna teljesít – ugyanis a vajdasági restaurátor- és festőművész a műalkotások megmentése mellett azok keletkezését, sorsának történetét is kutatja. Kutatói alapossággal ered a valamennyi festőnek, akinek a művét restaurálja, s az így megszerzett adatokat közérthető, a laikusok számára is érthető módon tárja az érdeklődő nagyközönség elé. Erről tanúskodnak szép kiállítású könyvei, monográfiái (ezek jegyzékét lásd a Felhasznált irodalomban!) Ezért választottuk az ő munkásságát kutatásunk tárgyául, mivel kiemelkedően fontos a vajdasági kultúra és művészettörténet szempontjából. Lényeges lenne, hogy sokan megismerjék tevékenységét, vagy legalább tudomást szerezzenek a restaurátor munkájának fontosságáról. Korhecz Papp Zsuzsanna missziót teljesít, megmenti a múltunk elfelejtett szereplőit, eseményeit, tárgyi világát. Számára minden műnek hatalmas jelentősége van és mind újabb kihívásokat kínál. „Minden műtárgy amelynek felújításával megbíztak, vagy amelyet felvállaltam, külön világ volt a számomra, nem elégedtem meg a konzerválás lépéseivel fűződő dokumentálással, meg szerettem volna érteni a képeket magukat, történetüket, szerepüket, mondanivalójukat”⁵. Véleménye szerint a restaurálás több szakmát felölelő tudományág egyszerre mesterség, művészet és tudomány.

⁴ S. Sebestyén József (szerk.) *Közös tér – Közös örökség*. Budapest, 2013 (magánkiadás). A kiállítás a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Örökség galériájában tekinthető meg.

⁵ Korhecz Papp Zsuzsanna: *Újjászületések*. Életjel, 2008

Korhecz Papp Zsuzsanna 1971-ben Szabadkán született. „Fiatal korom óta érdekelt vagyok a régi dolgok gyűjtésében. Mégis, úgy gondolom, ami megadta fő löketet, hogy a restaurálást válasszam az Galgóczi Erzsébet novellája volt.” Felsőfokú tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Egyetemen kezdte, ahol 1995-ben festő-restaurátori szakán szerzett oklevelet, majd 1996-ban rajztanári képesítést. 1997-től a Szabadkai Városi Múzeum restaurátora. Múzeumi munkája mellett sokat foglalkozik az egyházi művek felderítésével és azok helyreállításával. Ez a hobbija már majdnem hivatássá nőtte ki magát. Az elmúlt évek során rengeteg, elfeledett festőművészre bukkant rá, akik főleg egyházi témájú festményeket festettek. Mivel a térségünkben kevesen foglalkoztak a barokk kori katolikus művek kutatásával, még nagyon sok mű feltárára vár. Itt megemlíthetjük Stettner Sebestyént. A már elfeledett barokk festő újrafelfedezése Korhecz Papp Zsuzsanna érdeme.

Stettner Sebestyén (Sebastian Stetner) is a sok időre feledésbe merült katolikus-barokk festők közé tartozott. Bajorországból származott, Dorstból. 1699 és 1753 között élt. Budára még néhány festőtársával együtt került, néhány évvel az után, hogy Buda felszabadult a török uralom alól. Stettner munkái fellelhetőek voltak Szegeden (Dömötör-templom főoltára, Szent Család-oltár), Pesten (Szűz Mária és Szent József eljegyzését ábrázoló oltárkép), Budán, Magyaránizsán, Esztergomban, Kalocsán és Szabadkán. A szabadkai Szent Mihály templomban megtalálták a Szent Mihály arkangyalt ábrázoló főoltárképet, a sárkányölő Szent Györgyről készített festményét, a Szent Lúciát és Szent Ceciliát ábrázoló képet. A festményeken nem tüntették fel a festő nevét, ezért sokáig nem is tudtak a művésztől és a vajdasági munkásságáról. A felfedezés véletlenszerű volt. Haek Gothard pater felkérte Korhecz Papp Zsuzsannát, hogy restaurálja neki két festményt, melyek Ferences templom tulajdonában vannak. Végül rátaláltak a ferencesek Háztörténetében a festő nevére, és hogy 1736 és 1741 között ő aranyozta be a főoltárt, valamint az oltár képeit. Összesen tizenkét művet gyűjtöttek össze. A tizenkét festmény közé tartozik Szent Borbála (1739); Szent Mihály (1741), amelyet 1997-ben restaurált; Szent György (1741), 1999-ben restaurálta; Szent Cecília és Szent Lúcia (1741), amelyeket 1995-ben restaurálta; Szűz Mária és Szent József eljegyzése (1743); Szent Didák megdicsőülése (1749); Szent György, Alkantarai Szent Péter , Szent Flórián, Kapisztrál

Szent János (1754) egytemi hallgatók restauráltak és a Skapulárés Szűzanya (1755), melyet Korhecz Papp Zsuzsanna restaurálta 2012-ben.. A Stettnerrel kötött szerződések közül csak a szabadkai maradt meg. A többi megsemmisült a viharos évszázadok alatt. A szabadkai felfedezést még további hosszas kutatások követték, melyeknek köszönhetően fényt derítettek a festő egyéb adataira és arra is, hogy kinek az adományából sikerült a képeket megfizetni. 2012. szeptember 28-án megnyitották a Stettner kiállítást, amely évvégéig megtekinthető volt Szabadkán. Korhecz Papp Zsuzsanna 2008-ban adta ki első könyvét, melyben az elmúlt tizenöt évben készült írásait gyűjti össze.

2012-ben kiadta a Stettner Sebestyénről szóló monográfiáját⁶, melynek célja, hogy Közép-Európa szerte is tudomást szerezzenek a festő létezéséről, legalább a festő bajor származása végett. Korhecz Papp Zsuzsanna doktori munkájának témáját is Stettner Sebestyén festőtechnikája képezi. Stettner Sebestyén művei jellegzetesek, jellemző rájuk a barokkos hatás, a kavargó drapériák, a gomolygó felhők, melyeket a mennyei fénysugarak elárasztanak. Semleges háttérrel használt, mely jó kiemeli az élénk színek ragyogását. Kecses kézmozdulatok jellemzik. A képeken feltűnik, hogy a festő nem képzett akadémiailag, és az anatómiai felépítésben is vannak némi hiányosságok. Használt grafikai előképeket is, melyek Raffaello Santi, Carlo Maratta, vagy Carlo Cignari művei után készültek. Stettner határozott stílusa és a festményein megjelenő jellegzetes alakok könnyen felismerhetővé teszik az alkotót. Ez is hozzájárult a művei azonosításához.

Korhecz Papp Zsuzsanna további munkái közé tartoznak Paulus Antonius Szent Rókus festménye és Pádúai Szent Antal-mellékoltárfestménye, melyet a bácsi Nagyboldogasszony ferences templom tulajdona volt; Martin Johann Schmidt Szent Rókus képe, amelyen a szent a felhők között térdel imádkozva a Szentháromság előtt; Schöffl József Avalai Szent Teréz-főoltárképe, Pádúai Szent Antal és a Szentháromság-oltárkép, melyek a szabadkai Szent Teréz templomban található; továbbá a zentai Barabás Miklós

⁶ Korhecz Papp Zsuzsanna: *Stettner Sebestyén budai festőművész; Budinski slikar Sebastijan Štetner; Sebastian Stettner, Kunstmaler aus Buda*. Városi Múzeum, Szabadka 2012

képek: Szent István felajánlja a koronát, Szűz Mária mennybevitele és a Keresztrefeszítés, amelyek a zentai Szent István szükségkáporna oltárképei.

Korhecz Papp Zsuzsanna Mathias Hanisch festményeiből is vándorkiállítást szeretne létrehozni. Mathias Hanisch Prágában élt 1754 körül. 1788. április 9-én trencsényi polgár lett. Csehnek vallotta magát. Sokáig egyedül a kocskóci Mindenszentek-főoltárképéről tudták, hogy létezik. A délvidéki művei sokáig nem voltak nyilvántartva. Tizenkét oltárképet és több mint ötven portrét festett a XVIII. század utolsó tíz évében. Egy ideig Zomborban is élt, ezt bizonyítják a béregi mellékoltár-képek és Szentháromság-plébánia halotti anyakönyvében levő róla szóló adatok. A szabadkai Ferences templomban megtalálható volt harmincöt szentről készült portrészorozata. Harminckettő a mai napig Szabadkán van, valamint a három közül az egyik, amely Marchiati Szent Jakab a szegedi ferenceseknél található, a Szent Boneventura csak töredékekben, az Iluniai Boldog Jakab pedig Rómában található meg. A művei többek között fellelhetőek voltak Csehországban, Szlovákiában, Zomborban, Kalocsán és Vukováron. A festő Vukováron halt meg. Mathias Hanischról a kutatások még a mai napig folynak.

Korhecz Papp Zsuzsannával való találkozásunk során ellátogattunk műtermébe, ahol jelenleg Mathias Hanisch festményeit restaurálja. A műterem-látogatás során bemutatta a restaurálás alatt álló munkáit és megmutatta, hogy mi az első lépése a restaurálásnak. A restaurátor alaposan átvizsgálja a festmények apró részleteinek hibáit, még azokat is, melyek szabad szemmel nem láthatók. A festményeket kék fényvel átvilágítják, és ekkor válik láthatóvá, hogy azon korábban javítottak-e már. A festmények közül egyesek jó állapotban vannak, másokra viszont hosszas javítások várnak. Az egyik festményen például a szerzetes arcát teljesen újra kell festeni. Az is előfordul, hogy egy festmény az idők során annyira besötétül, hogy az apróbb részletei már alig vehetők észre és csak a restaurálás után válik láthatóvá, hogy a festmény mit is ábrázol.

Befejezés

A kisebbségi közösségek számára kiemelten fontos kulturális örökségük (az épített környezet, a művészeti alkotások, a történeti műtárgyak, régészeti leletek stb.) megőrzése, hiszen ezzel is hozzájárulhatnak kulturális arculatuk, önazonosságuk megőrzéséhez. A műalkotások, a tárgyi örökség megőrzése azért is lényegi feladat, mivel hatványozottan ki van téve az eltűnés veszélyének, és a tárgyakkal, műemlékekkel a közösség szellemi kultúrája, öröksége is eltűnik. Ezért is felbecsülhetetlen értékű a restaurátor tevékenysége a kisebbségben élő közösségben, hiszen hozzájárul identitásuk megőrzéséhez.

Munkánk során döbrentünk rá, hogy a hely, ahol élünk még rengeteg titkot rejt magában. Kevés olyan ember van, aki arra szánja magát, hogy átkutassa ezt a területet. Sokan csak hobbiból foglalkoznak ilyesmivel, kevesen vannak, akik hivatásként tekintenek egy ilyen fajta tudományos munkára. Vannak, akik a nyelvtudás hiánya okán nem vállalkoznak erre, mások pedig inkább jövedelmezőbb munkát vállalnának. „A kulturális köztudatban nemigen publikus az a tény, hogy a restaurátorok-konzervátorok ténykedésükkel, a munkájuk során feltárt, felfedezett adatokkal mekkora mértékben járulnak hozzá egy-egy műalkotás helyreállításához.”⁷ Korhecz Papp Zsuzsanna restauratori munkája mellett elmélyült művészettörténeti kutatásokat is végez, és azzal, hogy ezeket közreadja, közkinccsé teszi, fontos ismeretterjesztő-értékmentő munkát is végez, hozzájárulva ahhoz, hogy a közeljövőben felfigyeljenek az emberek e terület rejtett, még feltáratlan kincseire, és ne hagyják nemzeti örökségünk kincseit feledésbe merülni.

⁷ Lengyel László: *Egy elfeledett budai festőművész* (Korhecz Papp Zsuzsanna: Stettner Sebestyén budai festőművész; Budimski slikar Sebastijan Štetner; Sebastian Stettner, Kunstmaler aus Buda). *Létünk*, 2013/2

Felhasznált irodalom

Korhecz Papp Zsuzsanna: *Újjászületések. Életjel*, 2008

Korhecz Papp Zsuzsanna: *Vitrázsok a Vajdaságban – Vitraži u Vojvodini – Glasgemälde in der Vojvodina*. Városi Múzeum, Szabadka 2010

Korhecz Papp Zsuzsanna: *Stettner Sebestyén budai festőművész; Budimski slikar Sebastijan Štetner; Sebastian Stettner, Kunstmaler aus Buda*. Városi Múzeum, Szabadka 2012

Korhecz Papp Zsuzsanna: *A Délvidék legszebb Szent Ferenc ábrázolása*. Bácsország 2009/4., 96-99.

Korhecz Papp Zsuzsanna: *Stettner Sebestyén skapuláréja* Bácsország 2012. dec / 63. szám

Lengyel László: *Egy elfeledett budai festőművész* (Korhecz Papp Zsuzsanna: *Stettner Sebestyén budai festőművész; Budimski slikar Sebastijan Štetner; Sebastian Stettner, Kunstmaler aus Buda*). *Létünk*, 2013/2

<http://www.restauratorkamara.hu/bemutakozas.php> (2013.szeptember 22.)

<http://www.balaca.hu/tartalom/restaurálás-műtárgyvédelem> (2013.szeptember 22.)

<http://www.restauratorkamara.hu/alapszabaly.php> (2013.szeptember 22.)

http://www.pannonicon.hu/restaurator/a_restauratorok_munkaja.html (2013.szeptember 22.)

http://www.magyarszo.com/hu/2012_10_07/kultura_irodalom/32901/Elfeledett-fest%C5%91k-nyom%C3%A1ban.htm (2013.szeptember 22.)